

Ochrona strefowa ptaków w Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie na przykładzie Nadleśnictwa Susz

Stanisław Blonkowski

Abstrakt. Nadleśnictwo Susz pod względem liczby gniazd ptaków podlegających ochronie strefowej jest absolutnym rekordzistą krajowym (aktualnie 101). Unikatowe walory przyrodnicze i krajobrazowe spowodowały, że w roku 1994 powstał na znaczącej części lasów nadleśnictwa Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego. Wraz ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej tereny te objęte zostały siecią Natura 2000. Powierzchnia chroniona stref (całoroczna i okresowa) wynosi ponad 12% powierzchni leśnej nadleśnictwa a w najbogatszym w gniazda leśnictwie (16) osiąga około 25%. Za wyjątkiem rybołowa pozostałe ptaki chronione strefowo na przestrzeni ostatniego ćwierćwiecza wykazują wzrost liczebności gniazd – bielik o 77%, bocian czarny o 50% lub w przypadku orlika krzykliwego, stabilizację. W cyklach 5-letnich nadleśnictwo dokonuje aktualizacji liczby gniazd, co doprowadza również do weryfikacji decyzji opracowywanych przez konserwatorów przyrody. Propozycje powoływania nowych stref i likwidacji nieaktualnych są konsultowane z wolontariuszami Komitetu Ochrony Orłów. Kolejne gniazda odkrywane są w drzewostanach, gdzie wcześniej prowadzono czynności gospodarcze zgodne z wytycznymi Planu Urządzenia Lasu. Racjonalna, oparta na podstawach ekologicznych, gospodarka leśna nie szkodzi populacjom ptaków chronionych strefowo.

Słowa kluczowe: ochrona strefowa, Nadleśnictwo Susz, Komitet Ochrony Orłów

Abstract: Zonal protection of birds in the Regional Directorate of State Forests in Olsztyn based on the example of Susz Forest District. Susz Forest District is the absolute national record-holder in respect of the number of nests of birds subject to zonal protection (currently 101). Unique natural and landscape values caused creation in 1994 Iława Lake District Landscape Park in significant part of the forest district. With Poland's accession to the European Union this area was included in the network Natura 2000. The protected area (year-round and seasonal) is over 12% of forest area in the forest district and in the richest in nests forest district (16) is about 25%. Except Osprey the remaining zonally protected birds during the last 25 years show increase in the number of nests – White-tailed Eagle 77%, Black Stork 50%, or in the case of Lesser Spotted Eagle, stability. The forest district performs update of the number of nests in 5-year cycles. This leads also to verification of decisions prepared by the voivodeship nature curators. Proposals to create new zones and close outdated ones are consulted with volunteers of the Eagle Conservation Committee. Next nests are discovered in forest stands, where earlier business activities consistent with the guidelines of the Forest Management Plan have been conducted. Rational, based on ecological foundations forest management does not harm populations of zonally protected birds.

Keywords: zonal protection, Susz Forest District, the Eagle Conservation Committee

Wstęp

W Nadleśnictwie Susz znajdują dobre warunki bytowania ptaki, nie tylko zresztą podlegające ochronie strefowej. Unikatowe walory przyrodnicze, naukowe, turystyczne i krajobrazowe sprawiły, że na przeważającej części lasów nadleśnictwa w 1994 roku utworzono Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego, a od roku 2004 wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej tereny te zostały włączone do sieci Natura 2000. Na części terenów Nadleśnictwa Susz utworzono Specjalny Obszar Ochrony Ptaków PLB28005 Lasy Iławskie oraz na podstawie Dyrektywy Siedliskowej Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Ostoja Iławska PLH280027 i Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Aleje Pojezierza Iławskiego PLH280025.

Historia badań i ochrony ptaków w Nadleśnictwie Susz

Lasy Nadleśnictwa Susz od dawna były obiektem zainteresowania przyrodników, a zwłaszcza ornitologów. Dwie książki poświęcił temu terenowi Hoffmann (1936, 1941), o ptakach spotykanych tutaj pisali Dobbrick, Karczewski, Nitecki i Przybysz. Sokołowski (1958) i Tomiałojć (1972) wspominali wielokrotnie o tym terenie w swoich dziełach poświęconych ptakom całego kraju. W badaniach najwięcej uwagi poświęcono zwłaszcza ptakom szponiastym. Opisywany kompleks leśny był badany przez Ewę i Wojciecha Królów od 1977 roku, większość materiałów zebrano w latach 1980-1984. Przy ustalaniu listy gatunków sprawdzano wszystkie występujące biotopy i notowano wszystkie spotkania drapieżników. Liczebność dużych ptaków ustalano na podstawie liczby zajętych rewirów, w których znaleziono zajęte gniazdo lub widziano tokujące ptaki albo młode krótko po opuszczeniu miejsc lęgowych. Gniazda odnajdywano przeszukując wybrane fragmenty drzewostanów lub prowadząc wielogodzinne obserwacje z dogodnych punktów terenu. Lokalizację gniazd w tym przypadku wskazywały ptaki noszące materiał na gniazdo lub pokarm. Liczebność drobnych ptaków oceniono na powierzchni próbnej stosując metodę kartograficzną. Na powierzchni 23,5 ha oceniano liczebność ptaków w 1977 roku. Zgrupowanie ptaków występujących na badanej powierzchni charakteryzowało się bogatym składem gatunkowym (45 gatunków i zagęszczenie 54,0 par/10ha) w porównaniu z wynikami uzyskanymi na innych powierzchniach w podobnym środowisku.

Większość gatunków ptaków leśnych znajduje tutaj dogodne warunki bytowania, dlatego obecnie, niewiele jest terenów tej wielkości, na których występowałyby obok siebie rybołów, bielik, oba gatunki kań, orlik krzykliwy oraz inne skrzydlate drapieżniki i to w takiej liczebności (11 gatunków ptaków szponiastych), jak w lasach Nadleśnictwa Susz. Obecnie znajduje się tu 101 gniazd ptaków chronionych strefowo: bielika – 16, orlika krzykliwego – 64, rybołowa – 2, bociana czarnego – 12, kani rudej i kani czarnej – 7.

Pierwsza dokładna inwentaryzacja niektórych gatunków ptaków występujących na terenie Nadleśnictwa Susz wykonana została w 1984 roku przez Wojciecha Króla, pracownika Stacji Ornitologicznej Polskiej Akademii Nauk i jednocześnie założyciela i pierwszego prezesa Komitetu Ochrony Orłów. Inwentaryzacja obejmowała jedynie bielika, rybołowa, orlika krzykliwego i bociana czarnego. Gniazda badanych ptaków objęte zostały ochroną strefową na podstawie decyzji administracyjnych wojewody olsztyńskiego. Kolejna inwentaryzacja wykonana została przez pracowników nadleśnictwa we współpracy z Komitetem Ochrony Orłów w roku 1999. Inwentaryzacja ta objęła strefy ochronne uwidocznione w decyzjach. Nie przedstawiała ona jednak ilości gniazd, lecz liczbę stref ochronnych, częstokroć wokół nieistniejących gniazd. Przy okazji sporządzania nowego planu urządzania lasu na lata 2005-2014 w porozumieniu z wojewódzkimi konserwatorami przyrody pod koniec 2004 roku doprowadzono do zgodności liczby decyzji z rzeczywistą liczbą gniazd.

Fot. 1. Zagęszczenie par lęgowych bociana czarnego przekracza średnią krajową 4-5 krotnie (fot. D. Anderwald)

Photo 1. Density of Black Stork breeding pairs exceeds national average 4-5 times

Fot. 2. Błotniak stawowy w rezerwacie Czerwica (fot. S. Blonkowski)

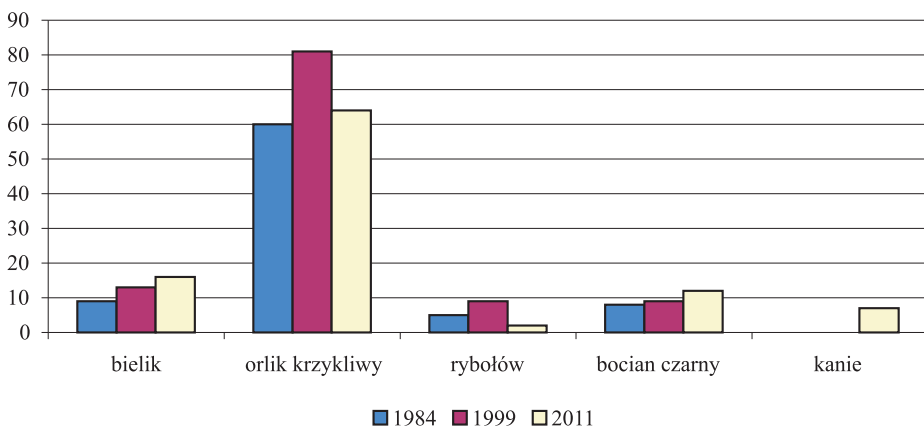
Photo 2. A Marsh Harrier in reserve Czerwica

Fot. 3. Rzadko spotykane trojaczki bielików. Zagęszczenie par lęgowych bielika 5,0-9,2 na 100 km² powierzchni leśnej czyni Nadleśnictwo Susz absolutnym rekordzistą krajowym (fot. S. Blonkowski)

Photo 3. Rarely met triplets of White-tailed Eagle. The density of White-tailed Eagle breeding pairs of 5,0-9,2 per 100 km² of forest area makes Susz Forest District the absolute national record-holder

Inwentaryzacji gatunków ptaków z załącznika nr I Dyrektywy Ptasiej na terenie OSOP „Lasy Iławskie” PLB 28005 dokonał w latach 2007-2008 zespół pod kierunkiem prof. dr hab. Czesława Hołdyńskiego w ramach prac związanych z opracowaniem projektu „Programu zarządzania ochroną Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków sieci Natura 2000 Lasy Iławskie PLB28005”. Inwentaryzacja ta jest najbardziej aktualna i w sposób całościowy traktuje problem wielkości populacji poszczególnych gatunków. W całej ostoi „Lasy Iławskie” ustanowiono ochronę strefową na obszarze 25218,54 ha, w tym w Nadleśnictwie Susz 13539,63 ha, co stanowi 54% powierzchni leśnej nadleśnictwa. Na początku roku 2011 dokonano kolejnej weryfikacji liczby gniazd ptaków chronionych strefowo, stawiając wnioski o likwidację stref wokół nieistniejących gniazd oraz objęcie ochroną strefową gniazd nowo odkrytych. Dotychczasowe, kołowe zasięgi stref całorocznych zmieniono w sposób umożliwiający identyfikację granic w terenie. Obecne granice przebiegają po granicach wydzieleni lub jeśli jest to niemożliwe, po rowach, drogach i innych widocznych w terenie elementach naturalnej jego rzeźby. Zmiany w liczebności gniazd ptaków chronionych strefowo przedstawia ryc. 1.

Ryc. 1. Zmiany w liczebności gniazd ptaków chronionych strefowo
Fig. 1. Changes in the number of nests of zonally protected birds

W porównaniu do wyników pierwszej, kompleksowej inwentaryzacji przeprowadzonej przez Wojciecha Króla (1984) zaznacza się wyraźny wzrost liczebności wszystkich gatunków (oprócz rybołowa) lub stabilność i to pomimo olbrzymiego wzrostu turystyki na tym terenie. W porównaniu z rokiem 1984 populacja rybołowa zmniejszyła się o 60%, natomiast nastąpił wzrost liczby gniazd bielika o 77%, bociana czarnego o 50%, orlika krzykliwego o 7%. Corocznie odkrywane są nowe gniazda, należy więc przypuszczać, że ich faktyczna liczba jest znacznie większa. W celu ochrony miejsc gniazdowania ptaków, utworzono wokół gniazd 79 stref ochrony całorocznej i okresowej (część stref jest wspólna dla kilku gniazd). Strefy te według stanu na dzień 31.01.2011r. obejmują 2642 ha, co stanowi ponad 12% powierzchni leśnej nadleśnictwa, a w leśnictwie Susz, posiadającym 16 gniazd, około 25%.

W roku 2008 dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie wydał Zarządzenie nr 23 w sprawie szczególnej ochrony zasobów rozkładającego się drewna w wybranych ekosystemach leśnych na terenie RDLP w Olsztynie. Zarządzenie to wprowadza

Tabela 1. Lokalizacja i wielkość stref gatunków ptaków na terenie Nadleśnictwa Susz w 2011 roku
Table 1. Location and size of zones of bird species in Susz Forest District in 2011

l.p.	Nazwa leśnictwa	Powierzchnia leśna leśnictwa	Powierzchnia ochrony całorocznej	Powierzchnia ochrony okresowej	Razem powierzchnia chroniona	% pow. chronionej w leśnictwie	Liczba gniazd
1	Uroczysko	1362	32,14	169,03	201,17	14,77	8
2	Bukownica	1414	16,23	63,74	79,97	5,66	2
3	Jeziorno	1074	33,92	102,84	136,76	12,73	2
4	Szwalewo	1427	10,70	159,62	170,32	11,94	4
5	Rożek	1332	17,36	105,89	123,25	9,25	2
6	Królewskie	1395	44,85	140,39	185,24	13,28	14
7	Mortąg	1493	22,15	92,89	115,04	7,71	2
8	Dębina	1395	10,91	63,36	74,27	5,32	1
9	Bornice	1308	30,44	105,88	136,32	10,42	5
10	Kamieniec	1363	26,34	41,24	67,58	4,96	2
11	Zieleń	1621	26,17	86,80	112,97	6,97	5
12	Michałow	1174	42,30	215,21	257,51	21,93	9
13	Lipowo	1118	13,46	89,13	102,59	9,18	5
14	Susz	1521	80,36	296,05	376,41	24,75	16
15	Jawty	1060	38,39	163,03	201,42	19,00	9
16	Kisielice	1587	59,93	240,88	300,81	18,95	15
	Razem	21644	505,65	2135,98	2641,63	12,20	101

między innymi obowiązek identyfikacji i lokalizacji obszarów drzewostanów lub ich części w promieniu minimum 10 m od drzewa z gniazdem opuszczonym przez gatunki ptaków objętych ochroną strefową (po uzyskaniu decyzji konserwatora przyrody dotyczącej likwidacji strefy). Drzewostany te należy uwzględniać na odnawianych powierzchniach w masie i powierzchni, które stanowiłyby do 5% drzewostanów rębnych, a w Leśnym Kompleksie Promocyjnym do 10%.

Ochrona strefowa w Europie i w Polsce

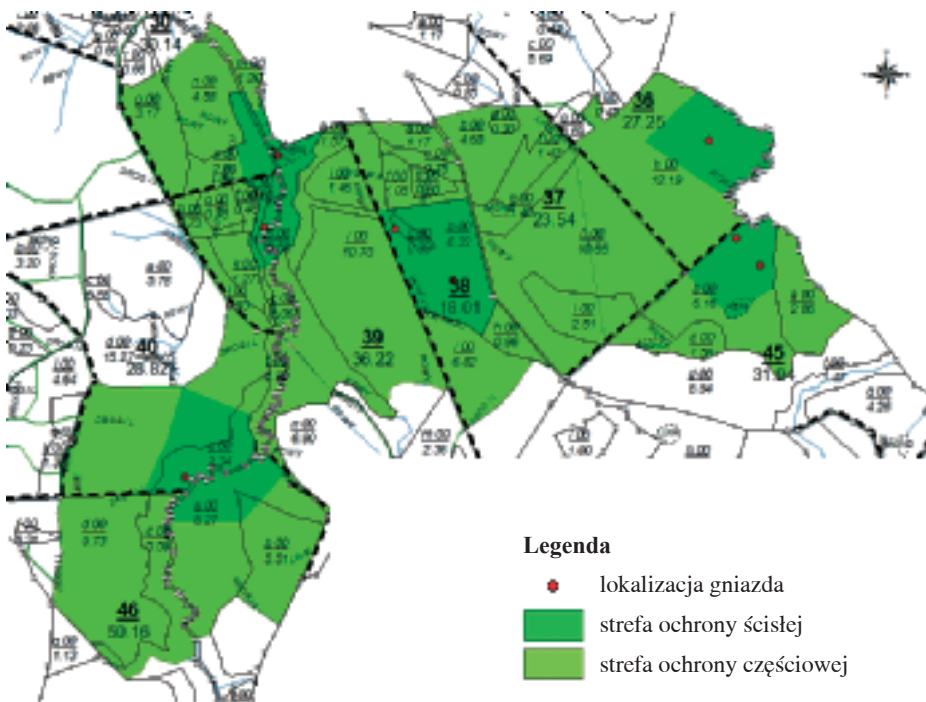
Ochrona strefowa gniazd obowiązuje także w innych państwach Europy i tak strefy ochronne gniazda bielika są w niektórych krajach bardzo zróżnicowane (Mizera 1999). W Szwecji, gdzie na początku XX wieku populacja bielika stanęła w obliczu całkowitej zagłady, w lasach państwowych (obejmujących 19% powierzchni leśnej) obowiązuje zakaz wycinania drzew w strefie 200 m od gniazda oraz zakaz wykonywania prac leśnych w sezonie lęgowym w promieniu do 1000 m od zasiedlonych gniazd. Dla prywatnych właścicieli lasu wytyczne nie są obligatoryjne, zobowiązani są oni do ochrony drzewostanu z gniazdem zaledwie na 0,5-1 ha (koło o promieniu niewiele ponad 50 m). W Finlandii ściśle chronione są tylko gniazda bielików w archipelagu Wysp Alandzkich (1,5 tys. km² – 0,44% powierzchni kraju). W lasach państwowych zabronione jest wycinanie drzew w promieniu 50 m od gniazda oraz dokonywanie zrębów zupełnych w odległości do 500 m. W sezonie lęgowym zabrania się wykonywania wszelkich prac w odległości do 500 m. Przepisy te nie mają zastosowania w lasach prywatnych. Na

terenie Niemiec obowiązuje 100 metrowa strefa ochronna oraz zakaz wykonywania prac leśnych w okresie lęgów w promieniu 300 m od gniazda. Z powyższych faktów wynika, że w Polsce ochrona strefowa jest jedną z bardziej restrykcyjnych spośród pozostałych krajów europejskich. Wiele ptaków korzysta również z różnych form ochrony wynikających z międzynarodowych konwencji ratyfikowanych przez Polskę.

Celowa maksymalizacja powierzchni stref ochronnych lansowana przez samych leśników była z pewnością uzasadniona u schyłku lat 60. i początku 70. XX w., nawet jeśli nie wynikała z badań naukowych nad chronionymi gatunkami. Zwiększone strefy ochronne chroniły przed nadmiernym wyrębem najcenniejsze fragmenty drzewostanów. Obecnie, po wydaniu szeregu aktów prawnych, określających zasady zachowania, ochrony i powiększania zasobów leśnych w powiązaniu z innymi elementami środowiska i gospodarką narodową, dalsze funkcjonowanie rygorystycznych przepisów ochrony strefowej w formie niezmienionej wydaje się co najmniej dyskusyjne. Zarządzający ponosi całkowitą odpowiedzialność za powierzony mu majątek publiczny, tymczasem przez cały rok lub przez kilka miesięcy nie może usunąć drzew zasiedlonych przez szkodniki owadzie, wykonać innych prac o charakterze ochronnym bądź hodowlanym, jak również użytkować drzewostanów w obrębie stref. Powstaje dylemat prawny: ustawa o ochronie przyrody nakazuje chronić ptaki, a ustawa o lasach – lasy, bez możliwości wykonywania w nich zabiegów ochronnych, częstokroć ratowniczych. Wstydliwie nikt nie mówi o niebagatelnych kosztach takiej ochrony. Co prawda Lasy Państwowe wykonujące zarząd nad lasami w imieniu Skarbu Państwa mają obowiązek ochrony wszystkich jego składników, również tych przyrodniczych, lecz przy samofinansowaniu tej działalności ponoszą koszty, których Skarb Państwa nie refunduje. Znane są przypadki zakładania gniazd przez orlika krzykliwego w pobliżu osad leśnych (siedziba leśnictwa Uroczysko w Nadleśnictwie Susz), gdzie corocznie ptaki wyprowadzają lęgi uzupełniając naturalny pokarm kurczętami leśniczego. Z innymi paradoksami mamy do czynienia, gdy gniazdo ptaka chronionego strefowo znajduje się na obrzeżu lasu. Leśnicy wyznaczają strefy, pilnują zakazów wykonywania prac, nie mogą wywieźć wyciętego wcześniej drewna, którego częstokroć z przyczyn niezależnych (warunki atmosferyczne) nie zdążono wywieźć przed okresem obowiązywania strefy okresowej. Pod tym samym gniazdem na własnym gruncie rolnik może bez żadnych ograniczeń prowadzić każdą działalność w ciągu całego sezonu lęgowego. Moje ponad 40-letnie obserwacje wskazują na stały wzrost populacji większości gatunków ptaków szponiastych, a zwłaszcza bielika, orlika krzykliwego i bociana czarnego. Kolejne zajęte gniazda odkrywane są w miejscach, gdzie dotychczas prowadzono normalną działalność gospodarczą. Częste przypadki zakładania gniazd w drzewostanach po przeprowadzeniu hodowlanych cięć przerzedzających np. w rębniach częściowych wskazują, że umiejętne prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej w niczym nie szkodzi ptakom chronionym, a często wręcz im sprzyja. Odejście od wielkopowierzchniowych zrębów zupełnych, preferowanie rębni złożonych, półnaturalnej hodowli lasu, czyni dotychczasowe zakazy częściowo anachronicznymi. Obserwacje ostatnich lat wskazują na znaczną zmianę zachowań i liczebności (Cenian et al. 2006, Zawadzka et al. 2006)) niektórych gatunków ptaków szponiastych. Wyraźnie wzrosła tolerancja ptaków w spotkaniach z ludźmi (Anderwald i Przybyliński 2011). Częstym zjawiskiem jest żerowanie bielików na wysypiskach przy fermach i ubojniach drobiu. Innym zjawiskiem jest czatowanie bielików na drzewach znajdujących się w pobliżu zastawianych przez rybaków urządzeń do odławiania ryb. Zazwyczaj część martwej drobnicy wyrzucana jest z sieci i to stanowi dodatkowy, łatwy pokarm bielików.

W świetle tych zjawisk urealnieniu powinny ulec wielkości stref całorocznych i okresowych. Strefa ściśła dla wszystkich gatunków powinna wynosić 2-3 wysokości drzewa (maksy-

malnie 100 m), tak jak ma to miejsce obecnie wokół gniazd orlika krzykliwego, bociana czarnego i kań. Wystarczający promień strefy okresowej nie powinien przekraczać 200-300 m. Krótszy powinien być tok postępowania w sytuacjach szczególnych, np. przy konieczności wykonywania cięć sanitarnych, jako zabiegu ratowniczego oraz niezbędnych czynności hodowlanych, zapewniających trwałość lasu. Co najmniej nieporozumieniem jest długoletnie utrzymywanie ochrony strefowej wokół miejsc, gdzie gniazdo uległo dawno zniszczeniu. Zwłaszcza w drzewostanach bukowych, gdzie rozpoczęto już proces naturalnego odnowienia, brak możliwości wykonania poszczególnych zabiegów hodowlanych, jest dla takiego odnowienia częstokroć nieodwracalnie szkodliwy.

Ryc. 2. Przykładowa strefa ochronna wokół gniazd bielika, bociana czarnego i orlika krzykliwego. Całkowita powierzchnia 126,33 ha, w tym strefa ochrony całorocznej 23,21 ha

Fig. 2. An example of a protection zone around nests of White-tailed Eagle, Black Stork and Lesser Spotted Eagle. The total area is 126,33 ha, including a year-round protection zone of 23,21 ha

Obowiązujące przepisy prawne upodabniają strefy całoroczne do rezerwatów przyrody o statusie, a strefy okresowe do rezerwatów o statusie ochrony częściowej. Gdyby strefy stały się faktycznymi rezerwatami, obowiązywałyby jasne i czytelne zasady gospodarowania i odpowiedzialności za stan lasu na określonym obszarze. Na terenie RDLP Olsztyn (587 stref, 686 gniazd) stanowiłoby to powierzchnię ponad 23 tys. ha, a z już istniejącymi rezerwatami (11340,14 ha) ochroną rezerwatową objęto by około 6% powierzchni lasów. Do tego dochodzą powierzchnie referencyjne (29264 ha, w tym rezerваты i strefy całoroczne) oraz

powierzchnie HCVF¹ (436800 ha). Takie potraktowanie tego zagadnienia rozwiązywałoby co prawda problem odpowiedzialności leśników za stan lasów, jednak nie trzeba mieć dużej wyobraźni, by przewidzieć, jakie negatywne przyniosłoby to następstwa, zarówno dla tych obszarów jak i dla sąsiadujących z nimi drzewostanów gospodarczych. W konsekwencji, nieuniknione pogorszenie kondycji lasu, miałyby negatywny skutek dla chronionych ptaków. Jestem przekonany, że już wdrożone zasady ekologizacji gospodarki leśnej (strefy ekotonowe, pozostawianie starych drzew na zrębach, preferowanie odnowień naturalnych) jak również określona przyszła polityka leśna, wynikająca również z prawa unijnego, spowoduje zdecydowanie większe możliwości i lepsze warunki do gniazdowania dużych ptaków szponiastych.

Aby ocenić przydatność aktu prawnego, należy dać mu szansę wystarczająco długiego istnienia w praktyce. Przyszłe regulacje prawne powinny być wynikiem zarówno obserwacji naukowych, jak również wykorzystania olbrzymiej wiedzy i doświadczenia leśników terenowców, którzy z ochroną całości ekosystemów leśnych mają do czynienia codziennie. Regionalne dyrekcje ochrony środowiska, z którymi obecnie najczęściej korespondują nadleśnictwa, muszą jeszcze „okrzepnąć”. W chwili obecnej znaczną część decyzji RDOŚ opierają na opiniach przedstawicieli Komitetu Ochrony Orłów. Z różnych przyczyn odpowiedzi RDOŚ ulegają znacznym opóźnieniom. Ponadto, podkreślając olbrzymi szacunek do wolontariuszy w ogóle, a do wolontariuszy z KOO w szczególności, odnoszę niemiłe wrażenie, że nasza leśna wiedza oparta przecież o solidne, akademickie wykształcenie przyrodnicze wzbogacone o sumę, częstokroć kilkudziesięcioletnich doświadczeń, jest dla RDOŚ mniej cenna niż opinia wolontariuszy. Ci ostatni z pewnością posiadają większą niż leśnicy wiedzę ornitologiczną, jednak nie mogą (wykonując częstokroć zgoła „nieekologiczne” zawody) znać całokształtu złożonej problematyki wielofunkcyjnego leśnictwa.

Na koniec pozwolę sobie na pewną osobistą refleksję. Otóż tak naprawdę to nie istnieje znaczący konflikt interesów między leśnikami a ludźmi zawodowo zajmującymi się ochroną przyrody (w tym i ptaków). Możemy się różnić co do metod i pewnych szczegółów, co do celu natomiast, a jest nim ochrona całej ojczyściej przyrody, nie ma między nami istotnych różnic. Konflikty prowokują ekstremiści, którzy zawsze znajdują się w każdej grupie zawodowej. Na szczęście wśród miłośników skrzydlatych drapieźników nie ma „ekoterrorystów”, w działaniu których pomijane są względy merytoryczne. Z nieliczną grupą osób reprezentujących skrajne postawy można się jeszcze porozumieć. Leśnicy naszego nadleśnictwa z wielką sympatią wspominają Wojciecha Króla – współzałożyciela Komitetu Ochrony Orłów, który jako pracownik Stacji Ornitologicznej PAN prowadził w latach osiemdziesiątych kompleksowe badania, zwłaszcza nad ptakami szponiastymi, na terenie naszego nadleśnictwa, jak również wieloletniego prezesa KOO – Macieja Rodziewicza. Konstruktywnie, choć nie bez częstych, lecz zawsze merytorycznych i poprawnych w formie dyskusji, układa się współpraca z Parkiem Krajobrazowym Pojezierza Iławskiego. Już w roku 1987 ówczesny Okręgowy Zarząd Lasów Państwowych w Olsztynie, w celu inwentaryzacji i monitorowania gniazd ptaków chronionych strefowo, zatrudnił ornitologów z wykształceniem biologicznym, „uzbrajając” ich w pojazd służbowy i niezbędny sprzęt. Niestety ze względów ekonomicznych komórka ta zastała po kilku latach działalności zlikwidowana. Tak więc ochrona ptaków to nie tylko domena ekologów. W tym miejscu pozwolę sobie zacytować zdanie z wypowiedzi, którą usłyszałem niegdyś na jednej z konferencji podczas dyskusji naukowców, ornitologów (profesjonalistów i społeczników),

¹ Lasy HCVF (skrót od angielskiej nazwy: High Conservation Value Forest - polska nazwa: Lasy o szczególnych walorach przyrodniczych) są wyznaczone z wykorzystaniem „Kryteriów wyznaczania Lasów o szczególnych walorach przyrodniczych w Polsce” (przyp. Red.)

konserwatorów przyrody z wielu regionów kraju, ludzi z urzędu (również tych najwyższych szczebli) zajmujących się ochroną środowiska jak również leśników. W sposób bardzo lapidarny Pan Marian Szymkiewicz – kierownik Muzeum Przyrody Warmii i Mazur w Olsztynie stwierdził, że „...ptaki chronione mają to olbrzymie szczęście, że w przytłaczającej większości bytują w Lasach Państwowych, pod opieką leśników, bo w innym przypadku na pewno nie byłoby już co chronić”.

Literatura

- Anderwald D, Przybylinski T. 2011. *Porównanie populacji lęgowej bielika *Haliaeetus albicilla* w Pradolinie Warszawsko-Berlińskiej PLB100001 i na Wielkim Sandrze Brdy PLB 220001*. Stud. i Mat. CEPL, Rogów, 2 (27): 103-111.
- Mizera T. 1999. *Monografie przyrodnicze. Bielik*. Lubuski Klub Przyrodników, Świebodzin.
- Cenian Z., Lontkowski J., Mizera T. 2006. *Wzrost liczebności i ekspansja terytorialna bielika *Haliaeetus albicilla* jako przykład skutecznej ochrony gatunku*. Stud. i Mat. CEPL, Rogów, 12: 55-63.
- Sokołowski J. 1958. *Ptaki ziem polskich*. T. 1-2, Warszawa.
- Tomiałojć L. 1972. *Ptaki Polski. Wykaz gatunków i rozmieszczenie*. PWN, Warszawa.
- Zawadzka D., Zawadzki J., Sudnik W. 2006. *Rozwój populacji, wymagania środowiskowe i ekologia bielika *Haliaeetus albicilla* w Puszczy Augustowskiej*. Not. Orn. 47: 217-229.

Stanisław Blonkowski
Nadleśnictwo Susz
susz@olsztyn.lasy.gov.pl